

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Vnitas transcendens non significat rationem positiuam ex natura rei ab
ente distinctam. Cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

TRACTATUS

TERTIVS DE VNI- TATE DEI.

NT ER attributa diuina unitas primum locum habet, utpote quæ immediatè innititur ipsi esse, neque supponit aliam rationem formalem, à qua emanet: nam seclusa per intellectum quauis alia ratione formali, si tamen retineatur ratio entis, ex ipsa solum prodibit, & concipietur unitas. Ideoque de ea agendum priusquam de alijs attributis. Diuiditur autem vnum in maximè communi acceptione in vnum per se, & vnum per accidens, ut patet ex lib. 5. Met. cap. 6. cum verò id, quod est per se, sit mensura eius, quod est per accidens, illo explicato, huius quoque ratio innotescet. Non loquor autem de eo, quod est per se, vel per accidens in causando: hoc enim potest esse per se vnum in essendo, quomodo autore Aristotele lib. 2. Physic. t. 33. Polyletus est causa per accidens statuar, & tamen est vnum ens per se; contra verò ens per accidens potest esse causa per se, ut medicamentum, quod plerumque est vnum per accidens, est causa per se sanitatis: est ergo sermo de ente per se, vel per accidens in ratione vnus. Omissis autem varijs dicendi modis apud Metaphysicos vnum per se est illud, quod constat forma per se vna. Describitur verò vnum per formam entis cui inest: quoniam, ut ait Diuus Thomas 1. part. quæst. 6. artic. 3. ad primum, de potentia quæst. 9. artic. 7. & alibi, quælibet res est vna per suam essentiam, siue formam: sed quamnam est forma vna per se? nempe illa, quæ in ratione formæ essentialis non coalescit ex partibus actu componentibus plura entia completa in quouis genere entium. Ex quo constat simplicia omnia esse vnum per se: quoniam essentia, quæ est forma ipsorum, ex nullis partibus constat: ex compositis verò omnia ea, quæ componuntur ex genere ac differentia, ex pura potentia, & actu, & ex partibus integran-
Thomas.
tibus unitis per continuationem, sub eadem forma essentiali: forma enim essentialis horum omnium non constat partibus actu componentibus plura entia completa in suo genere, ut discurrenti per singula perspicuum fiet. Vnum verò per accidens est, cuius forma intrinseca constat pluribus entibus per se completis, vel accidit enti completo pertinenti ad intrinsecam rationem constituti per formam:

nam si forma intrinsece constet pluribus entibus per se completis iam intra terminos rei per eam constitutæ est diuisio simpliciter in genere entis, atque adeò non est vnum per se: qua ratione artificia constantia ex multis subiectis vel vno, & forma, quam includunt, non sunt vnum per se. Hæc verò unitas non recurrit cum ente, nec est simpliciter unitas, sed multitudo: ideoque non pertinet ad tractatum de unitate simpliciter, quæ est passio entis: breuiter tamen suo loco ostendam ipsam nequaquam posse competere deitati. Sed iam accedendum est ad unitatem per se, & explicandum quid, & quotuplex sit, & quomodo Deo conueniat.

Unitas transcendens non significat
rationem positiuam ex natura
rei ab ente distin-
ctam.

CAPVT I.

VT constet, quonam modo comperat ratio vnus Deo, supponendum foret ex Metaphysica quænam illa sit. Verum, quia non solum inter Philosophos, sed etiam inter Theologos est ea de re sententiarum varietas, operæ pretium est breuiter exponere in quo consistat ratio unitatis. Est verò in primis controuersia, sit ne ratio aliqua positua suprà rationem entis. Vnum verò dupliciter usurpatur: nempe, ut est in genere quantitatis, & ut est passio entis transcendens: de vno in priore acceptione non est dissensio, communis enim sententia docet esse aliquid posituum suprà rem, quæ dicitur vna, mirum quantitatem continuam sub diuisione sumptam. De vno verò in posteriore acceptione est controuersia, cuius affirmatiuam partem tenuit Auicenna tractat. 3. Metaphysicæ cap. 6. existimauit autem, ut refert Diuus Thomas in 1. distinct. 24. quæst. 1. artic. 3. id, quod vnum addit suprà ens, non esse substantiam, quia tunc in accidentibus non daretur numerus neque item ens, prout abstrahit à substantia, & accidente, quia daretur aliquis numerus, qui non sit accidens: sed esse de genere accidentis, quod adueniens substantiæ in suo esse completæ tribuit ipsi denominationem vnus, ut ab eo positue dicatur vna, quemadmodum à colore, qui eidem accidit, dicitur candida. Auicennam sequutus est Alens. 1. part. quæstion. 13. m. 1. & 2. Albert. in summ.

I.

Auicenna.

S. Thom.

Alens.
Albert.

Bonauent.
Scotus.Bachon.
Tartaret.
Viguerius.

Sotus.

Henric.

tract. 6. q. 2. 4. memb. 2. & 3. Bonauentur. in 1. dist. 2. 4. art. 1. q. 1. Scot. lib. 4. Metaphysicæ in commentar. text. 3. & q. 2. & in 2. d. 3. q. 2. Ioannes de Bachone in 1. dist. 33. q. vni- ca art. 2. Petrus Tartaretus lib. 4. Metaphysicæ q. vi. art. 1. Ioann. Viguerius in 1. dist. 2. 4. quaest. vnica, Paulus Venetus in sua me- taphysica cap. 15. Sotus in lib. predicabili- um capite de proprio q. 2. ad secundum, & Henricus in summa ar. 25. q. 1. qui solet re- ferri pro contraria sententia quodlibet. 1. q. 1. sed ibi solum dicit vnum dicere priua- tionem: quomodo verò hoc sit intelligen- dum, ex instituto explicat loco citato sum- mæ, nempe secundum nostrum modum intelligendi, non secundum rem, quod etiā docuerunt Alensis, Albertus, Bonauentura, Ioannes Viguerius, & Ioannes de Bachone vbi suprā, omnes hi auctores conueniunt in hoc, vt dicant vnum addere rationem ali- quam positiuam supra rationem entis: dif- ferant verò in modo explicandi distincti- onē eius ab ente. Quidam enim censent esse passionē aliquam radicātā in natura entis, ab ea q. actu distinctam: ita Scotus cū Sco- tistis, & Paulo Veneto citatis. Alij verò cō- tendunt esse rationem aliquam saltem vir- tute distinctam, in qua tanquam in funda- mento nitatur indiuisio: quod indicant A- lensis, Albertus, Bonauentura, & Bachonus: & expresse docent Henricus, & Sotus, & nonnulli recentiores. Priorem sententiam hoc capite, posteriorē sequente expendam.

II.
Aristot.

Distingui verò ex natura rei actu pro- batur in primis auctoritate Aristotelis: nam, cum lib. 10. Metaphys. text. 6. in- quirere cœpisset vtrum vnum sit substantia, an verò passio, cui aliqua natura subijcitur, concludit tandem in fine textus septimi his verbis: *Quod igitur in omni genere ipsum vnum aliqua natura est, & quod nullius hoc ipsum ali- qua natura est, patet*, quorum sensus est vni- significat e aliquid positiuum, hoc enim solum potest dici natura: idque non per- tinere intrinsece ad naturam, siue essentia- m vllius rei: quare, cū ens pertineat ad essentiam rerum omnium, natura, quæ v- nius nomine significatur, erit ratio positi- ua distincta à parte rei à ratione entis. Sua- detur item ex eodem Aristotele vbi suprā text. 9. asserente vnum, & multa opponi contrarie: Sic verò habet: *Opponuntur au- tem vnum & multa multis modis, quorum vno vnum, & multitudo, & vt indiuisibile, & diuisibi- le: quod enim aut diuisum, aut diuisibile est, mul- ti modo quædam dicitur: quod verò indiuisibile, aut non diuisum, vnum. Cum autem oppositio- nis quatuor sint modi, & horum alius secundum priuationem dicatur, contraria erunt perfectio et*

neque vt contradictio, neque vt ea, quæ ad ali- quid dicuntur, in quem locum Sanctus Tho- mas docet in sententia Aristotelis vo- num & multa opponi contrariē: quare, cum oppositio contraria non nisi in- ter formas positiuas existat, dari debet in vtroque extremo ratio positiua distin- cta ex natura rei ab ente: quandoqui- dem contraria, vt patet ex diffinitione tradita ab Aristotele in postprædicam. cap. 1. eidem subiecto vicissim insunt: quæ verò ita se habent, necessariò ha- bent rationem superadditam subie- cto, & ex natura rei ab ipso distinctam. Probatur deinde ratione: primo quo- niam quotiescunque per diuisionem resultant plura ex vno salua ratione en- tis, dissoluitur aliqua ratio positiua: hæc non potest esse nisi ratio vnius: er- go ea est positiua, & distincta à ratio- ne entis. Maior propositio patet: nam, cū diuiditur totum integrale ho- mogeneum, verbi gratia aqua, definit esse ratio aliqua positiua, quæ est ter- minus à quo diuisionis, diuisio enim rea- lis non incipit à negatione, sed à toto reali, ac definit in partes, quæ erant po- tentia in toto, post diuisionem verò sunt actu in se ipsis. Quod autem per eiusmodi diuisionem non destruat ratio entis, sed eadem perseueret, constat, quia ens non est actu nisi per particula- res, & specificas rationes entium, qui- bus saluis ratio quoque entis non dissol- uitur: at quando diuiditur aqua, non de- struitur ratio specifica ipsius: ergo ne- que ratio entis in ipsa inclusa. Assum- ptio verò ostenditur siquidem in toto in- diuisio nihil est aliud positiuum, quod non sit in partibus diuisis, quam ratio v- nitatis compositæ, ac resultantis ex vni- one partium inter se: nec enim aliud vni- quam assignatum est, aut assignari pote- rit. Secundo sumitur argumentum ab v- nitate prædicamentali, quæ est continui- tas addita substantiæ rei, quæ dicitur vna: cur enim si vnitatis prædicamentalis est ra- tio positiua addita substantiæ corporeæ, v- nitatis transcendens non erit etiam ratio positiua addita enti, quod vnum dicitur, si respondeatur argumentum non conuin- cere: nam ipsa quoque ratio quantita- tis continuæ habet rationem vnius, nec tamen vna denominatur aliter, quam sub indiuisione. Obijciunt ex hoc sequi, nu- merum prædicamentalem non constitui formaliter ex entibus realibus, sed ex ne- gationibus, quod absurdum est, id verò non tollitur ex eo, quod quantitas cōtinua

S. Thom.

Aristotele.

fit

fit ratio positua: nam ea non est ratio formalis vnitatis prædicamentalis, sed materiale subiectum: alioquin vna species quantitatis secundum propriam rationem formalem, hoc est secundum continuitatem, componeret aliam speciem, hoc est numerum. Hoc ipsum confirmatur: quoniam Mathematicus considerat vnitatem abstractam à quavis materia & quantitate corporis: quare, licet vnitatis aptius explicetur per negationem diuisionis, tamen ipsa consistit in ratione aliqua positua.

III.

Dicendum nihilominus vnitatem non esse rationem posituam distinctam actu à ratione entis. Hæc est communis doctorum non solum assentientium vnum dicere solum supra ens rationem priuatiuam, quos referam cap. sequente, sed etiam A. lenf. & aliorum, qui rationem vnitatis posituam ab ente actualiter non distinguunt, quos superius citavi, & maxime conformis sententiæ Aristotelis frequenter assentientium vnum, & multa opponi priuatiuè. Respondent aliqui Aristotelem intelligendum ad eum modum, quo interdum allegit differentias specificas, imò & qualitates contrarias opponi priuatiuè, cum tamen sint naturæ quædam subtractæ priuationibus: ex quo non sequitur vnum significare puram priuationem. Hæc solutio satisfaceret, quidem, si nihil aliud philosophus addidisset: verum cum ex alijs mens eius aperte colligatur, intelligendus est de vera oppositione priuatiua: id verò in primis colligitur ex eo, quod tex. 9. lib. 10. Metaphys. affirmat, vnum & multa opponi sicut diuisibile & indiuisibile: hoc autem aperte significat negationem diuisionis: & tex. 5. ubi indagat veram rationem vnus, vnum, inquit, aut simpliciter, aut prout est vnum, indiuisibile est, notanda verba illa, prout est vnum, sunt enim reduplicatiua super rationem formalem vnus: cum ergo dicat vnum, prout est vnum, esse indiuisibile, sanè loquitur indiuisibilitatem esse propriam eius rationem. Idem sumitur ex tex. 8. ubi ait vnum, & ens idem quodammodo significare: quod intelligendum ita est, vt non significant plures rationes posituas, sed eandem, non tamen eodem præsertim modo, quia scilicet in modo significandi est diuersitas, vt constabit cap. sequente: & ne maneret locus interpretationi in contrarium, si quis diceret significare idem quodammodo, quia sunt idem subiecto, quæ verò ita se habent, non repugnat, vt sint actus ex natura rei distincti, subdit eodem tex. hæc verba: *Vnus homo non addit aliquid*

aliud, quàm homo: Ex quibus perspicuum est de mente Aristotelis vnum non addere rationem aliquam posituam distinctam actu à ratione entis: etenim si adderet, ea ratio esset etiam actu distincta ab homine, cuius oppositum docet Aristoteles verbis citatis. Accedit, quod ibidem subdit: *Vni esse est unicuique esse*, quali dicat, non est vlla alia ratio positua vnus, quàm ipsum esse, in quo fundatur indiuisibilitas: quæ est propria ratio vnus, quatenus vnum est, & ita

Comment.

Suadetur autem, quoniam eiusmodi ratio positua, aut esset realis, aut rationis: Non esse ens rationis patet, quandoquidem vel esset habitudo ad multa, vel ad subiectum, quod denominatur vnum, non ad multa: nam si terminaretur ad multa, vnum & multa essent relatiuè opposita: quod expressè negat Aristot. lib. 10. Metaphys. tex. 9. non ad subiectum, etenim relatiuum omne explicatur relatione ad aliud, vnum verò non explicatur relatione ad subiectum, quod appellatur vnum: nec assignabitur vllum aliud extremum, ad quod terminetur, & ita vnum ad se, & non ad aliud dicitur. Non esse verò rationem posituam realem ostenditur, quoniam non sunt multiplicanda entia sine necessitate: non est autem vlla necessitas concedendi rationem realem posituam superadditam enti, ab eoque distinctam ex natura rei: nam si quomodo esset necessaria, maxime vt per eam res sit formaliter vna, ad hoc autem non est necessaria: ipsa enim si daretur, denominaretur etiam vna, non per aliam rationem posituam, ne daretur progressus in infinitum, sed solummodo per negationem diuisionis: ergo negatio diuisionis sat est, vt per eam res dicatur vna: atque adeò ad hunc effectum minimè requiritur ratio positua distincta ex natura rei ab ente. Respondebitur vnitatem esse vnam se ipsa, non verò negatione diuisionis: nam id, quod est, quo in aliquo genere, si sit simplex & vltimum, potest esse quod, vt patet in quantitate, quæ est ratio, qua substantia est quanta, & ipsa per se ipsam est quanta: similiter vnitatis erit enti ratio, vt sit vnum: & ipsa quoque suamet formali ratione erit vna. Verum hæc solutio non satisfacit: nam, licet in quantitate ob peculiarem rationem eadem ratio sit, quo respectu subiecti, & respectu sui quod: quoniam non solum est ratio, cur substan-

IV.

Aristot.

Aristot.

tia corporea habeat partes, & sit extensa ac diuisibilis, verum etiam ipsa quoque habet proprias partes ratione quarum est extensa, & diuisibilis: & ideo Philosophus lib. 5. Metaphys. tex. 18. species quantitatis quantitas dicit, quoniam diuisibiles sunt, & partes habent: non tamen est vniuersaliter dicendum formam denominari à se ipsa: qualitas enim non est se ipsa qualis: nec relatio est id, quod se ipsa refertur, sed tantum est subiecto ratio referendi: non videmus autem specialem rationem in vnitare, propter quam ipsa circa se habeat eundem effectum, quem habet circa subiectum: ita, vt ratione sui, præcisa omni alia forma, dicatur vna, maximè cum intellecta sola negatione diuisionis addita ratione entitatis aptè concipiatur sub ratione vnius subiectum, cui ea conuenit.

V.

Aristot.

Præterea certum est vnitatem secundum communem acceptionem significare negationem diuisionis, vt constat ex Aristotele asserente vnum & multa opponi priuatiuè, itemque competere cuilibet enti per se, vt est communis sententia philosophorum, qui vnum statuunt primam positionem entis cum Aristotele lib. 4. Metaphys. cap. 3. & lib. 10. tex. 6. ex qua suppositione ostenditur assertio proposita, nam si esset necessaria ratio positua vnius, maximè ad statuendum fundamentum vnitatis priuatiuè: ad hoc autem nequaquam requiritur: ergo est omnino superflua, & fictitia. Maior propositio patet inductione sumpta ex simili materia: nam, quoties eodem nomine significari solet duplex ratio formalis, altera positua, altera priuatiua, semper positua est fundamentum priuatiuæ, vt patet in irrationali, incorruptibili, & similibus: etenim ratio, siue radix irrationalitatis sumpta priuatiuè est propria differentia essentialis brati, quam significare intendimus per nomen illud *irrationalis*, idemque dicendum de incorruptibilitate negatiua, quæ fundatur in essentia positua rerum incorruptibilium, quam etiam significamus nomine illo *incorruptibile*: quare similiter, cum nomine vnius interdum saltem significetur negatio diuisionis, si præterea est ratio aliqua positua, quæ eodem nomine significetur, hæc protectio erit proximum fundamentum negationis illius. Hoc autem non ita se habere probatur: namque vnitatis negatiua immediate radicatur in ipsa ratione entis: neque eget interuentu vnitatis posituæ: quare hæc non requiritur, vt sit fundamentum illius. Assumptio ostenditur: nam, sic-

ut diuisio est distinctio, ac separatio entitatum, quæ multitudinem fortiuntur, ita vnitatis est negatio diuisionis eius entitatis, quæ vna denominatur: & hoc ipso, quo non est diuisa, dicitur vna absque necessitate vllius intermediæ rationis posituæ: nam diuisio, & quasi distractio entitatis immediate incipit ab ipsa, & consequenter negatio diuisionis immediate nititur eadem: hoc enim ipso, quo non est diuisa, est indiuisa, & vna: quare, cum ens posita ratione propria secundum omnia sibi intrinseca, immediate intelligatur sub ratione indiuisiōis in plura, vnitatis priuatiua, quæ huiusmodi negationem significat, immediate conuenit enti antè quamuis aliam rationem posituam, non intrinsecam rationi eius formali, qualis esset vnitatis positua.

Plura argumenta ad huius sententiæ confirmationem contra Scotum adducunt Metaphysici, quæ apud ipsos videri possunt: nec ab Scotistis sufficienter expenditur difficultas sumpta à ratione passionis, quæ non potest esse pars subiectiua eius, cuius est passio: vnitatis autem, si ratio positua est, necessario continetur sub ente, cuius proprietates est. Respondet autem Scotus eiusmodi rationem posituam non esse ens, quod sanè minimè cohæret: nam si ratio positua est à parte rei, non in solis, nudisque conceptibus, absque dubio habet esse: repugnatautem, vt ipsum esse conueniat non enti: quare repugnat, vt sit ratio positua, quin sit ens. Maior propositio patet ex sufficiente diuisione eius, quod vtrumque est: aut enim dicitur esse solum remouendo, aut solum obiectiue in mente, aut posituè à parte rei: si sit priore modo, est priuatio, si secundo, ens rationis, si tertio, ens cui competit esse actuale à parte rei, hoc verò, cum sit ratio formalis entis, fieri nequit, vt conueniat non enti. Et confirmatur, quoniam repugnat per formam aliquam communicari subiecto particularem modum essendi, quin simul communicetur ipsa ratio communis essendi, vt determinata ad esse particulare: at per vnitatem, si est ratio positua, communicatur particularis modus essendi: nam per eam subiectum est vnum: ergo ea includit rationem communem essendi, atque adeo continetur sub ente. Videopossesse responderi per vnitatem non communicari particularem modum essendi: sed solum rationem vnius, quæ nec est ens, nec particularis modus entis: & idcirco ex hoc principio minimè colligi vnitatem

VI.

Scot.

con-

contineri sub ente. Verum enimvero, cum ratio vnius de mēte Scoti sit positua, quādo ens dicitur esse vnum, illud esse non significat solam veritatem intellectus, siue copulam mentalem coniungentem vnum cum ente, sed veritatem obiectiuam: hæc verò non habet aliud fundamētum, quā ipsum esse unitatis, quod competit enti: ea propter, cum ipsemet Scotus hanc multiplicitatem entitatum respuat, eaq; ex ipsius positione sequatur, potius dicendum est rationem vnius nullo modo esse posituam ex natura rei distinctam à ratione entis.

VII.

Aristot.
D. Thomas.

Ad primam autoritatem Aristotelis respondeo mentem eius non esse vnā addere rationem aliquā posituā, siue naturam supra ens, sed solum non esse substantiam per se subsistentem, quæ sit idea singularium: eo enim textu non agit simpliciter de vno, vt est transcendens, sed vt est principium numeri, & primū in vnoquoque genere, vt patet in exemplis, quæ adducit: ait enim, si entia colores essent, ipsum vnum futurum fuisset albi, quia nimirū est primū in genere colorum, ac mēsurā cæterorū. Et quia Pythagorici ac Platonici, vt ijs Aristot. attribuit, constituebant ideas rerum separatas, ac per se existentes, eas appellabant ipsum vnum, & mensurā ideatorum: & hoc dictū impugnat Aristot. vt constat ex ipso cōtextu, & interpretatione D. Thomæ ibidem lect. 3. cūm itaq; Aristot. concludit: *quod igitur vnum in omni genere est quadam natura*, non significat ipsum vnum formaliter esse naturam: hoc enim ibidem negat de vno ac ente, sed sensus est huiusmodi: patet ex dictis id, quod in omni genere dicitur vnum hoc est primū, ac mēsurā cæterorum, esse demonstratam aliquam naturam, V.g. in coloribus album, in tonis sensibilibus dulcem, in sonis vocale elementum, in figuris rectilineis triangulū, ita vt vnum sumatur hoc loco denominatiue pro re, quæ vna dicitur, vt patet ex verbis sequentibus, & nullius natura hoc ipsum, quod vnum, id est, nullius eorum, vnum dicuntur, natura est ipsa ratio formalis unitatis, sed hæc potius illi competit: ex quo discursu solum habetur unitatem nō esse propriam, & adæquatam rationem formalem eorum, de quibus dicitur: an verò sit ratio posita ex natura rei distincta, & superaddita enti nequaquam.

VIII.

Pro solutione & interpretatione alterius dicti Aristotelici notandum contrarietatem aliam esse propriam, aliā impropriam: propria est inter formas posituas, quæis suapte natura non repugnat succedere sibi inuicem in eodem subiecto: minus

propria est inter formas siue posituas, siue alteram posituam, alteram negatiuam requirētes determinatum genus subiecti, sub eoque repugnantes, licet nequeant eidem subiecto mutuo inesse, vt se habent rationale & irrationale, & cæteræ differentię essentielles diuidentes idem genus: quarum altera significatur per modum positionis, altera per modū negationis, has enim contrarias appellat Philosophus lib. 10. Metaphys. c. 11. & ita alijs quoq; libris idem philosophus cū formas aliquas appellat contrarias, nō accipit in rigore secundum propriam contrarietatem, vt patet ex 1. lib. phys. tex. 41. quo loco, cū dixisset omnes antiquos philosophos conuenisse in eo, vt dicerent principia rerum naturalium esse contraria, adhibet exempla recti ac rotundi, item figuræ angularis & triangularis, quæ non habent propriam rationem contrarietatis: refert item sententiam Democriti ponentis principia naturalia esse solidum & inane, quorum aliud dicebat esse, vt quod est, aliud verò vt quod non est, scilicet vt priuationem & habitum. Ex quo patet contrarietatem non semper usurpari ab Arist. pro vera ac propria oppositione duarum formarum oppositarum sub eodem genere ac repugnantium respectu eiusdem subiecti: sed interdum latius, quatenus extenditur etiam ad oppositionē priuatiuam, & fortasse hoc indicauit loco Met. cit. cū ex eo quod ex oppositis quædam secundum priuationē dicantur, intulit vnum, & multa, quæ antea dixerat opponi tanquam diuisum, & indiuisum contrariē opponi: non enim verba illa ob aliam causam interposita videntur, quā vt constaret modus contrarietatis impropriæ, quam volebat tribuere unitati, ac multitudini: quomodo enim ex præcedentibus, & verbis illis sequitur consequens illud: *contraria erūt perfectō*, nam ex eo, quod vnum & multa opponantur, vt diuisibile & indiuisibile, itemque ex eo quod sint quatuor genera oppositionū, & horū vnum sit secundum priuationē, nō sequitur propria contrarietas, sed impropria, quæ fundatur in oppositione priuatiua. Huic expositioni fauet Auerroes, qui propterea ait Aristotelem vnum & multa, cū sint priuatiue opposita, appellasse contraria, quoniā omnis contraria oppositio supponit priuatiuam, in eaque fundatur, vt constat ex Aristotele eodem lib. tex. 15. & expositione Diui Thomæ ibidem. Respondetur secundò apud Aristotelem non non omnia contraria dicere naturam aliam à natura subiecti, cui conueniunt: etenim differentię omnes essentielles

Aristot.

Auerroes.
Aristot.

S. Thomas.

ratio-

rationem contrarietatis habent, vt cõstat ex eodem: & tamen nec genera, nec differentia dicunt naturam aliam à natura indiuiduorum, & ita licet admittatur modus contrarietatis positivus inter vnum ac multa, non opus est, vt hæc significant naturam superadditam enti, ab eoque distinctam: sed fat est, si ipsum ens sub diuisione significatum per vnum habeat rationem contrarietatis ad se ipsum sub diuisione significatum per multa: & hoc solum vult S. Thomas. Thomas in expositione eius textus, vt patet ex verbis ipsius: nam, cum dixisset hoc differre priuatiuè opposita à contrarijs, quod hæc, licet importent priuationem, non tamen illam puram significant, vt significat alterum extremum priuatiuæ oppositionis, subiungit: *Quia igitur vnum non significat priuationem puram, non enim significat ipsam indiuisiõnem, sed ipsum ens indiuisum, manifestum est quod vnum, & multum non opponuntur secundum priuationem puram, & habitum, sed sicut contraria.* Ex quibus patet ad rationem contrarietatis inter vnum & multa non aliam requiri naturam, aut rationem positivam distinctam à ratione entis, sed ipsam sumptam diuersimodè sub diuisione, ac indiuisiõne subire rationem contrarietatis, quod etiam notauit Soncinus lib. 10. Met. q. 4.

Soncin.

IX.

Ad primum argumentum distinguenda est maior propositio: & si intelligatur de ratione aliqua entis, prout abstrahit ab ente per se, & ente per accedens, concedenda est: neganda verò, si intelligatur de ratione entis per se: nam diuisio aliquo indiuiduo substantiæ homogeneæ dissoluitur ratio eius entis singularis per se, quod per diuisionem esse definit: iam enim non est hæc numero aqua, à qua incipit diuisio terminata ad plures numero aquas. Ad probationem verò eiusdem maioris respondeo solum probare non definire rationem entis in communi, quod est verum: manet enim ratione partium, quæ post diuisionem habent rationem totius: cum quo non repugnat, vt definat hoc ens singulare, quod est fundamentum vnitatis. Secundo respondeo, rationem entis nunquam simpliciter definire per corruptionem rerum corporearum, quoniam cum generatio sit coniuncta cum corruptione, ita definit ens ratione corrupti, vt incipiat ratione geniti: si verò obijciatur definire saltem secundum quid: hoc est, ratione corrupti: respondeo eodem modo continuum homogeneum definire per diuisionem: nam quatenus est idem cum ente singulari diuiso, perfecta diuisio-

ne non manet, sed esse definit. Ad rationem verò in oppositum respondeo, dupliciter destrui substantiam aliquam corpoream: aut simpliciter, hoc est per separationem formæ à materia, aut secundum quid, & quò ad modum per diuisionem partium integranrium homogenearum: & hoc posteriore modo per diuisionem non definire simpliciter speciem, aut ens commune: quoniam in partibus diuisis manet ratio speciei, & entis: definire tamen quò ad modum, nam definit esse totale, & indiuiduum compositum ex partibus diuisis, & incipiunt plures modi essendi totales & actuales, qui antea erant partiales, ac potentiales: & ita definit certum ac determinatum indiuiduum aquæ, & ratione eius definit secundum quid, & quò ad modum ipsa ratio communis aquæ. Ad confirmationem assumptionis eiusdem argumenti respondeo in toto indiuiso non esse quidem aliquid specie distinctum, quod non sit in partibus diuisis: esse tamen modum singularem positivum entis completi, qui distinguitur ab vnitare transcendentali, & est fundamentum illius: re enim vera antè diuisionem erat quoddam indiuiduum aquæ, quod post illam non est, cuius indiuidui passio est vnitatis, quæ proinde est posterior subiecto. Verum obijci potest, quoniam repugnat antè vnitatem partium intelligi rationem totius compositi ex partibus: vnitatis autem per se primo terminatur ad vnitatem: ergo prius est ratio vnitatis, quam ratio vnus per compositionem: atq; adeò ratio vnitatis est positiva, quæ pro diuersitate mutationis secundum vnitatem, vel diuisionem recedit, vel accedit eidem rei secundum essentiam immutatè. Respondeo circa vnitatem partium inter se, & in toto esse diuersas Theologorum sententias in materia de incarnatione ex instituto discutendas: nunc verò quidquid tandem vnitatis sit, nempe vel modus quidam entitativus, vel partes ipsæ, vt vnitatis dico ipsam, vt est terminus ad quem vnitatis, & terminus à quo separationis, non esse de genere vnitatis transcendens, quæ vt ait Aristoteles lib. 10. Metaphysic. tex. 6. 7. & 8. ad nullum certum genus determinata est: illa verò est de genere substantiæ: vt patet ex ipsomet argumento: siquidem vnitatis hæc est prior composito ex ipsa resultante, & ad ipsum intrinsecè pertinet, vnitatis verò transcendens est passio entis, & posterior illo: prius autem est aliquid esse, quàm esse vnum, ipsum quippe esse est primum, ac fundamentum omnium reliquorum, res autem composita non

habet

habet esse ante vniorem partium inter se, & ita eiusmodi vniō est modus realis positius, ad quem terminatur vniō, non autem ad vnitatem, quatenus est indiuisio rei in plura: nam hæc est posterior re indiuisa tanquam passio eiusdem.

X. Ad secundum respondetur, cur vnitatis transcendens nihil addat enti, cum vnitatis prædicamentalis addat, rationem esse eam quæ in argumento perstringitur: nempe quia vnitatis prædicamentalis includit rationem continuitatis, sine qua nequit intelligi: vnitatis verò transcendens non includit aliquid reale positium ab ente distinctum: siquidem ipsamet quantitas continua dicitur vna à sola indiuisione. Ad impugnationem huius responsionis neganda est consequentia: non enim numerus prædicamentalis componitur ex ipsis negationibus diuisionis, quæ accidunt quantitati cōtinuæ, sed ex continuitatibus sub negatione sumptis. Ad obiectionem verò contra huiusmodi responsionem negandum est priuationem diuisionis esse vnitatem prædicamentalem, ex qua numerus coalescat: nam quāuis cōtinuitas sit veluti materiale subiectū respectu indiuisiōis, ea tamen in vnitare prædicamentali includitur in recto, nō autem in obliquo: indiuisio verò ipsa non includitur in recto, sed est solum conditio sine qua vnitatis materialis nō componet numerum prædicamentalem: alioquin negatio includeretur intrinsecè in ratione speciei positivæ. Non est autem absurdum vnam speciem quantitatis cōtinuæ tanquam partem constituere speciem quantitatis discretæ, quod oppositæ sententiæ auctores admittere tenentur: nam cum absurdum reputent numerum prædicamentalem constitui ex vnitatibus formalibus, hoc est, ex priuationibus diuisionis, necessario cōcedere debent constitui ex vnitatibus materialibus, quæ non sunt aliud quàm ipsæ continuitates. Id verò quod ultimo loco obijciatur, alienum est à doctrina Aristotelis & communis. Imò ipsius Auicennæ tract. 3. Met. cap. 5. quem refert S. Thomas in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. in corpore: nam Mathematicus considerat proprium subiectum sub abstractione à materia sensibili, non tamen ab intelligibili: & ideo cum consideret vnitatem, quatenus est principium numeri rerum constantium materia, non considerat illam sub abstractione à materia & quantitate: hæc enim abstractio est propria Metaphysicæ, sed solum sub abstractione à materia sensibili, quæ est propria Mathematici.

Vnitatis transcendens non significat rationem positivam ab ente virtualiter distinctam.

CAPVT II.

Alij ita censent vnum addere aliquid supra ens, vt dicant eiusmodi rationem ab ente non distingui actu, sed virtute, ac ratione ratiocinata. Huius sententiæ videntur esse Alentis, Albertus, Bonauentura, & expressè Henricus, Sotus vbi supra, & aliqui recentiores: ratiocinantur autem in hunc modum: primus conceptus, qui de rebus formatur, est conceptus entis sub præcisa ratione entis: eum verò postea determinamus per alios conceptus: qui vel addunt modos peculiares entis, idque in prædicamenta incidunt: vel ipsum repræsentant sub aliqua perfectione, vel forma communi toti enti, non conceptis interim alijs formis: nam diuerso modo concipitur ens, quatenus dat esse, & quatenus dat vnum esse, quod est ratio vnius: quemadmodum ergo ens absolute non distinguitur à generibus summis, sed sub confusione, ita non distinguitur à passionibus, sed solummodo sub præcisa ratione entis, quatenus est subiectum passionum. Itaque ratio vnius non est aliquid actu distinctum ab ente, sed virtute sub expressiore conceptu non synonymo cum conceptu entis. Et quemadmodum substantia nō distinguitur ab ente per modum additum, sed quia habet fundamentum, vt implicite sumatur vt ens, explicite vt substantia, sic vnum addit enti rationem, vt sumatur tanquam fundamentum indiuisiōis, per quam vnitatis explicatur, vt ratio incorporei per negationem corporeitatis. Itaque volunt huiusmodi distinctionem esse similem ex parte distinctioni virtuali diuinorum attributorum. Hæc autem sententia duas habet partes, altera asseritur vnum esse rationem positivam, altera eiusmodi rationem distingui à ratione entis, si non re, virtute tamen.

Prior pars ostenditur primo, quoniam inter extrema negatiua non est vlla oppositio ex quatuor, quas refert Aristoteles in postprædicamentis, & lib. 10. Metaphys. text. 9. cum agit de oppositione inter vnum & multa: at vnitatis & multitudo sunt opposita, & multitudo consistit in negatione: quare vnitatis consistit in positione. Assumptio quoad priorem partem

I.

Alenf.
Albertus.
Bonauentura.
Henricus.
Sotus.

II.

Aristot.

con-